

ΘΩΜΑΣ ΨΥΡΡΑΣ

ΤΙ
ΑΠΟΜΕΝΕΙ

ΑΠ' ΤΗ

ΦΩΤΙΑ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Αγαπητέ Μιχάλη,

Πρώτα απ' όλα, εύχομαι με όλη μου την καρδιά να είστε όλοι καλά: εσύ, η οικογένειά σου και η μανούλα σου. Και ζητώ συγγνώμη που δεν μπόρεσα να γράψω νωρίτερα.

Όμως θα καταλάβεις το γιατί.

Θυμάσαι εκείνο το μεσημέρι, πριν σας αποχαιρετήσω, που καθόμασταν ολόγυρα στο τραπέζι;

Ζήτησες να βάλω στο χαρτί τα όσα πέρασα στη ζωή μου και να σου τα στείλω. Είπα «ναι» δίχως να το πολυσκεφτώ:

«Ναι, θα τα γράψω μόλις κατεβώ στην Αρζεντίνα και θα σ' τα στείλω».

Εκείνη την καλή κι αγαπημένη ώρα, σου έδωσα μια υπόσχεση απ' την καρδιά μου μέσα. Μ' έπιασες μπόσικο. Και πάει...

Τον λόγο μου εγώ, άμα τον ξεστομίσω, δεν τον γράφω στο νερό στην πέτρα τον χαράζω και πίσω δεν τον παίρνω. Και για όσα έδωσα υπόσχεση θα σου τα γράψω καταλεπτώς.

Από τη μέρα λοιπόν που γύρισα, μου τριβέλιζε τον νου το πώς να αρχίσω το γράψιμο της ζωής μου, από πού να κινησω, τι να κρατήσω και με ποιες λέξεις να πω την ιστορία μου.

Μόλις έβαζα μπροστά το άσπρο χαρτί, μ' έπιανε ζαλάδα. Σαν να με είχαν βάλει σε ύψος μεγάλο και κοιτούσα προς τα κάτω, και το χαρτί πήγαινε πέρα δώθε να με καταπιεί. Βούιζε στ' αυτιά το αίμα. Χτυπούσε η καρδιά να σπάσει. Ίδρωναν οι παλάμες. Ξεραινόταν το σάλιο και δεν μπορούσα να πάρω ανάσα. Και τα παρατούσα.

Τι ήταν αυτό που πάθαινα;

Αναλογίστηκα: Μην ήταν φόβος; Πόνος; Ή μήπως ήταν η μνήμη που στύλωνε τα πόδια κι έβαζε εμπόδιο μέγα κι απέραστο στην άκρη του μολυβιού μου;

Σου λέω, δεν μπορούσα να γράψω ουδέ λέξη.

Πράμα παράξενο: την ίδια στιγμή που δεν μπορούσα να βάλω δυο κλούτσες στο χαρτί, θέριευε μέσα μου η επιθυμία να γράψω ένα ποτάμι λόγια.

Κατάλαβα ότι δεν θα έγραφα ούτε μία λέξη, αν πρώτα δεν ξεδιάλυνα τι ήταν αυτό που έμπαινε εμπόδιο στη γραφή.

Ήταν φόβος. Βλέπεις, οι σπόροι απ' όσα περνάμε, θέλουμε δε θέλουμε, φυτρώνουν βαθιά μέσα μας και γίνονται δάσος σκοτεινό, και ταΐζουν τις νύχτες με κακό όνειρο. Και ποιος θέλει να ξαναμπει στον εφιάλτη του; Τρόμος ήταν, νεαρό μου φίλε. Κι εσύ μ' έβαζες να διαβώ ξανά το δάσος από τις νύχτες που κουβαλάω μέσα μου.

Είχα πόνους πολλούς να θυμηθώ. Δεν ήξερα ποιον πόνο να βάλω μπροστά από τον άλλον πόνο. Σταματούσα στη σιωπή, έσπαγε μέσα στο στόμα σαν άμμος. Βάιζε η ράχη μου λες και σήκωνα βάρους ασήκωτο.

Η μνήμη αρνιόταν. Στύλωνε τα πόδια, λες και δεν ήθελε να αφήσει να πω ποτέ τα όσα πέρασα. Γινόταν μια ανάκατη ηχώ στο κενό, σαν να μην ήθελε να την αφουγκραστεί κανένας. Ούτε καν ο εαυτός μου.

Αναρωτήθηκα πολλές φορές:

«Τι σόι άνθρωπος είμαι που δεν μπορώ να βάλω στο χαρτί τα όσα πέρασα;».

Σε τέτοιο παιδεμό μ' έβαλες, σε δύσκολη αμάχη να παλεύω με την ηχώ της ζωής και με τον τωρινό εαυτό μου.

Να μη σ' τα πολυλογώ. Σαν είδα και απόειδα ότι δεν μπορούσα να γράψω, πήγα στην κοινότητα και το κουβέντιασα με καλούς φίλους.

Δεν περίμενα να μου δώσουν εξήγηση ή συμβουλή. Έπρεπε σε κάποιον να μιλήσω.

Ο Γιώργος Καρδάσης, ζωέμπορος κι άνθρωπος πραχτικός, είπε να μην παιδεύομαι με σκέψεις που λιώνουν την ψυχή και ροκανίζουν το μυαλό:

«Αμα αφήσεις τις σκέψεις που σε μπουκώνουν και ψά-

ξεις πούθε είναι η αρχή, το τέλος και —το πιο σημαντικό— η μέση, πάει, θα ξέρεις τι και πώς να γράφεις. Πρόσεχε. Μπορεί οι λέξεις να σου φαίνονται ψόφιας. Να τις βάζεις στο άσπρο χαρτί κι αυτές να λιώνουν, να σαπίζουν, να σου μυρίζουν. Και πρέπει να φανείς δυνατός. Ξέρεις; Οι σάπιες λέξεις γίνονται εύκολα το μπαχαρικό της τρέλας. Και μπορεί να μη θελήσεις να ξαναπιάσεις μολύβι».

Ο Αλφρέντο Βιλάνι, παλιός πολιτικός κρατούμενος του καθεστώτος Βιντέλα, μου είπε:

«Στο τραγούδι “*Volver*” ο μεγάλος *Carlos Gardel* λέει: “*Tengo miedo del encuentro / con el pasado que vuelve / a enfrentarse con mi vida*”.* Αυτό φοβάσαι. Μόλις πάρεις την απόφαση να αναμετρηθείς, οι φόβοι σου θα χαθούν και θα δεις να τρέχουν σαν το ποτάμι οι λέξεις. Ίσως κιόλας αυτή να είναι μια μοναδική στιγμή της ζωής σου, η στιγμή που θα συνειδητοποιήσεις μια για πάντα ποιος άνθρωπος είσαι».

Η Τάτι Αλμίντα, καλή και σοφή φίλη, που διδάσκει κινηματογράφο στο πανεπιστήμιο, είπε:

«Είμαστε άνθρωποι επειδή λέμε ακόμη ιστορίες. Τώρα είναι η ευκαιρία σου. Να ξαναπιάσεις τη ζωή σου από την αρχή. Σκέψου εκείνη τη μεσαιωνική επιγραφή που διαβάζεται και ανάποδα: “*In girum imus nocte et consumimur*”

* «Φοβάμαι τη συνάντηση / με το παρελθόν που επιστρέφει / για να αναμετρηθεί με τη ζωή μου».

igni".* Πιάσε τη ζωή από την άλλη άκρη. Και μη διστάζεις. Πάντα να ξέρεις ότι τελικά το παρόν είναι κατεξοχήν αυτό που μένει αβίωτο. Αυτό ακριβώς είναι που προσώρας σ' εμποδίζει να αφηγηθείς. Γράψε όμως για να λεφτερωθείς».

Πέρασαν μέρες. Κι ένα βράδυ –ότι είχα γυρίσει από μακρινό περίπατο– έβαλα ένα ποτήρι κρασί κι έκατσα μπρος στο άσπρο χαρτί.

Αυτό ήταν. Αρχισα να γράφω στη λευκή σελίδα ή, μάλλον, να σηκώνω τον καιρό, σαν να ήταν ο χρόνος ένα σε-ντόνι και πήρα να το τραβώ, να ξεσκεπάσω το αποκάτω σώμα που κοιμόταν.

Όσα πέρασα τα έβαλα στη σειρά, χρόνο με τον χρόνο, να μην μπερδεύεται όποιος τα διαβάσει. Κι έβαλα όλα τα ονόματα κι όλους τους τόπους, κι ανάμεσα και τις δικές μου σκέψεις.

* «Τριγυρίζουμε μες στη νύχτα και μας κατακαίει η φωτιά». Η Τάτι μού είπε ότι η επιγραφή αυτή λέγεται *inscripción de cáncer* και *regresión*. Ο δάσκαλος των ελληνικών που ρώτησα τη μετέφρασε «καρκινική» και «παλίνδρομη», επειδή διαβάζεται και ανάποδα. Η Τάτι μού είπε επίσης ότι είναι και τίτλος ταινίας ενός Γάλλου, ονόματι Γκυ Ντεμπόρ, η οποία αναφέρεται στον χρόνο που κυλάει, στη φωτιά της επανάστασης, στη νιότη, στον έρωτα και στη μάχη όπου πάνε οι άνθρωποι για να πεθάνουν, τυφλωμένοι σαν «ταξιδιώτες που περνάνε» (αλλά εγώ την ταινία δεν την είδα).

Σαν τέλειωσε η δουλειά και πήρα να ξαναδιαβάσω, είδα πόσο δύσκολο είναι να βάλεις μια ζωή στο χαρτί, αφού ο σημερινός εαυτός που έκατσε κι έγραψε δεν είναι πια αυτός που έζησε τα όσα έζησε. Και πώς να έχω εμπιστοσύνη στις αναμνήσεις; Δεν φτάνει να λες «επειδή το θυμάμαι, έτσι θα έγινε». Το μνημονικό διαλέγει από το σακί με τα περασμένα όσα εκείνο θέλει' είναι γεμάτο παγίδες και, από μόνο του, πετσώνει μια εικόνα. Κατάλαβα ότι άλλο είναι η ζωή κι άλλο να τη διηγείσαι εκ των υστέρων. Άλλα σκέφτεσαι και καταλαβαίνεις όταν είσαι en el río de los tiempos, μέσα στο ποτάμι του χρόνου, κι άλλα νογάς σα βγεις απ' το ρέμα και κοιτάς από μακριά την κατεβασιά.

Έλεγα πως, άμα ξαναδιάβαζα τις λέξεις που έχω γράψει, θα ήταν σαν να έβλεπα τη ζωή μου σε καθρέφτη. Λάθος! Πολλά δάκρυα, πολλές σκέψεις και παγωμένα αισθήματα κρατήθηκαν αμνημόνευτα, όχι ξεπίτηδες, αλλά γιατί δεν έφταναν οι λέξεις να χωρέσουν το νόημα, σαν να πνίγονταν δίχως να μπορούν να φωνάξουν.

Έτσι, η γραφή μου ήταν σαν το άσχημο όνειρο, που όταν το βλέπεις τη νύχτα σε συνταράζει, ξυπνάς αλαλιασμένος, κι όταν πας το πρωί να το διηγηθείς, βγαίνει με λόγια ξεφούσκωτα.

Σκέφτηκα: «Αυτοί που θα τα διαβάσουν θα καταλάβουν

ποιος είμαι και τι είμαι; Ετούτη η εικόνα είναι ο πραγματικός μου εαυτός; Τι απάντηση δίνουν τα χαρτιά μου;».

Μπήκα σε συλλογή. Δίπλωσε η ψυχή μου.

«Καλύτερα να σκίσω τα χαρτιά».

Δεν το έκανα. Τελικά κατάλαβα. Δεν γράφουμε για να πούμε τις σκέψεις μας ή όσα αισθανόμαστε. Γράφουμε για να αναμετρηθούμε με τη λευκή σελίδα. Γράφουμε για να εκδικηθούμε το κενό που κουβαλάμε μέσα μας.

Πάρε λοιπόν τα χαρτιά μου και κάνε με αυτά ό,τι θέλεις. Εγώ, όπως λένε οι Αργεντινοί, «*dije todo lo que podía decir*», όσα είχα να πω τα είπα. Ίσως μπορείς να ξεκρίνεις όσα εγώ δεν μπορώ. Εσύ έχεις το κόσκινο!

Αρτέμ Αμπαριάν

ΥΓ. 1 Με παίδεψε πολύ η γλώσσα και η ορθογραφία είναι ένα ζήτημα που προξενεί μεγάλη στεναχώρια. Γι' αυτό πήγα να κοιτάξει τα γραφτά ένας δάσκαλος που κάνει *cursos de idiomas* στην παροικία, ο οποίος και φρόντισε τις λέξεις. Αν και μου έβγαλε την ψυχή, γιατί ήθελε να αλλάξει πολλά, να με κάνει, λέει, να γράψω μια *autobiografía* με *callogía*. Του είπα ότι όσα γράφω δεν είναι λόγια για να ξεφλουδίζονται σα νοστιμιές, αλλά για να είναι μια αλήθεια που περπατάει στον κόσμο μας.

ΥΤ. 2 Να δώσεις χαιρετίσματα στη μάνα σου, τη συμμαθήτριά μου. Να της διαβάσεις τα χαρτιά: πρώτη αυτή να τα ακούσει, κι άμα δεις δάκρυα στα μάτια, να της φιλήσεις το χέρι από μέρους μου και να της πεις πως έτσι είναι η ζωή και δεν γίνεται αλλιώς: «Όσοι δεθούν κόμπο στην κλωστή περνούν με το βελόνι». Θα καταλάβει!

ΥΤ. 3 Άμα τελειώσεις με το διάβασμα, βρες τρόπο να πας στο σπίτι μου. Στην πίσω αυλή, στον αυλαγά, είναι μια κυδωνιά. Μέτρα έξι βήματα απ' τη ρίζα, κατά τη μεριά του τοίχου με το οικόπεδο του Γκόλτσιου. Θα βρεις θαμμένο ένα κιούπι με κρασί. Να το πάρεις. Κι αν δεν χάλασε, να το πιεις με την παρέα σου στην υγεία μου. Μόνο μια χάρη σου ζητώ: να στάξεις σ' ένα στυπόχαρτο λίγο και να το στείλεις μ' ένα γράμμα να το μυρίσω.

Ο εβδομηντάχρονος Αρμένιος Αρτέμ Αμπαριάν, γεννημένος στην Ελλάδα, άνθρωπος με διπλή ταυτότητα, καταγράφει τη ζωή του σε μια επιστολή που απευθύνει στον γιο μιας συμμαθήτριάς του. Αναζητώντας ως νέος έναν δικό του παράδεισο, γίνεται ένα από τα ανώνυμα θύματα της Ιστορίας. Σε αυτή τη μαρτυρία της ζωής του κουβαλάει τον αιώνα του. Και μιλώντας για τα δικά του βάσανα, εξιστορεί τις χαμένες προσδοκίες και τον διωγμό εκατομμυρίων ανθρώπων, που βρέθηκαν να ζουν όταν κυνικές εξουσίες και ιδεολογίες χώρισαν αγαπημένους, έστυψαν ψυχές, συνέτριψαν προσδοκίες και κατέστρεψαν ζωές. Έχοντας περάσει από λογής λογής καταστάσεις ως διωγμένος, ξένος, εκπατρισμένος, εξόριστος, φυλακισμένος, πρόσφυγας, νεοφερμένος και μετανάστης, δίνει φωνή στα ανώνυμα θύματα και στους νικημένους σε χαμένες μάχες. Τώρα γνωρίζει ότι η Ιστορία αδιαφορεί για τα μεμονωμένα άτομα, που πλέον υποχρεώνονται να «κατασκευάζουν» ένα παρόν στο οποίο έχουν υποταχτεί το παρελθόν και το μέλλον τους.

ISBN:978-618-03-2984-1

9 786180 32984 1

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 82984

metaixmio.gr